תפיסת ביטחון חדשה לישראל
צורך ועקרונות

אוגוסט 2024 – שיתוף ציבור

ההקשר

תפיסת ביטחון לאומי נועדה להניב היערכות לאומית להתמודדות עם אתגרים מבית ומחוץ. ישראל ניצבת בפני צבר אתגרים כמותם לא ידעה מאז הקמתה, המאיימים על כל מרכיבי הביטחון הלאומי: הביטחוני, הכלכלי, הפנימי-חברתי הבינ"ל והמשפטי. **מציאות זאת מחדדת את הצורך הקיומי בגיבוש תפיסת ביטחון חדשה.**

לישראל עוצמות חריגות ביחס לגודלה ובפניה מגוון הזדמנויות לביצור הישגים ועיצוב העתיד. הדמוקרטיה הישראלית הוכיחה עמידה באתגרים מבית; לישראל הון אנושי איכותי המניב הישגים בקדמת העולם. בקרב הרוב הישראלי [מגובה בסקרים] קיים קונצנזוס רחב סביב ערכי המדינה כמדינה יהודית, דמוקרטית, וליברלית. רוב זה מוכיח שוב ושוב נכונות להקרבה בהגנה על העם, המדינה, וערכיה אלה.

תפיסת הביטחון הקלאסית/מסורתית קרסה. ראשיתה ברעיונות שגובשו במהלך שנות ה-50 ע"י בן גוריון, שנשענה על "משולש הביטחון": הרתעה, התרעה והכרעה. לימים נוסף רכיב ההגנה. על בסיס תפיסה זאת הצליחה ישראל להגיע להישגים רבים. אלא שבעשורים האחרונים חלו שינויים דרמטיים בסביבה הפנימית, האזורית והגלובאלית. יתר על כן, סידרת כישלונות מאז 'מלחמת יום כיפור' בהן ההרתעה לא עבדה, ההתרעה כשלה והכרעה לא הושגה, לא הביאה לבחינה מחודשת של יסודותיה. רעידת האדמה של ה-7 באוקטובר היוותה את החותמת האחרונה לחוסר הרלוואנטיות של התפיסה הקודמת.

כשלי מערכות החשיבה האסטרטגית - אסון אוקטובר לא היה בחזקת רגע חריג אלא תוצאה משרשרת כשלים בהיעדר אסטרטגית על. בעקבותיו, ישראל נכנסה לסחרור אסטרטגי, מצבה מחמיר והדברים נוטים לצאת משליטה: שנים שישראל איבדה את ההרתעה, נקלעה למלחמות התשה במספר חזיתות, עודה שקועה בבוץ עזתי ולבנוני וגם הגדה מבעבעת. בה בעת, האיראנים זיהו

פערים ביכולותיהם ומשקיעים במענים ליתרון הטכנולוגי הישראלי, מזהים ומנצלים נקודות חולשה שלנו. גם בחזית המדינית, בתוך חודשים ספורים, ישראל איבדה תמיכה גורפת והסביבה הבינלאומית הפכה לעוינת. ישראל מאבדת תמיכת ידידי עבר ומנופים מדיניים לבלימת מהלכים עוינים.

ביטחון לאומי מחייב תפיסה כוללת ותוכניות פעולה - אל מול המציאות המאתגרת ישראל מתמידה במחדל מתמשך של כשלי מערכות החשיבה האסטרטגית; אינה מתגייסת לצורך הדחוף להיחלץ מהמציאות הביטחונית-המדינית הקשה, ולמיצוי הזדמנויות לשנותה. אלה מחייבים גיבוש 'תפיסת ביטחון לאומי חדשה', לחילוץ, שיקום והחזרת העליונות האסטרטגית.

מסמך זה. לא בא במקום הצורך בגיבוש 'תפיסת ביטחון לאומי' על כל מרכיביה אלא מאיר את הצורך הדחוף, אל מול האתגרים וההזדמנויות העומדים בפני ישראל, לאתחול מחדש של תפיסת הביטחון והדרכים למימושה. אנו משוכנעים כי בהתנהלות מושכלת של מנגנוני קבלת החלטות ממלכתיים, על בסיס תפיסת ביטחון לאומי חדשה, ביכולתה של ישראל לצאת מהכישלון הנורא של השבעה באוקטובר לפרק של צמיחה מבית, באזור ובזירה הבינלאומית, ובלבד שממשלת ישראל תראה בכך יעד עליון.

יסודות 'תפיסת הביטחון הלאומי'

'מגילת העצמאות' היא מסמך האתוס המכונן ממנו נגזרים 'היעדים הלאומיים'. היא משרטטת את מטרותיה של מדינת ישראל, עקרונות היסוד שלה, מאפייני זהותה, וחזונה. היא מבטאת את המשותף הרחב של מרבית אזרחי ישראל. גם אם כבכל חברה, גם בתוכנו קיים מיעוט המערער על כך.

'תפיסת הביטחון הלאומי' היא האסטרטגיה המוסכמת למימוש הערכים ולקידום היעדים הלאומיים, עליהם קמה ושגשגה המדינה. מחד גיסא יש בה כדי לשמר זיכרון ארגוני-לאומי, ומאידך גיסא לאפשר התאמות לנסיבות משתנות. ממנה נגזרת תוכנית הפעולה, המדיניות בנושאים השונים, והקצאת המשאבים הלאומית.

איום היחוס ל'תפיסת הביטחון הלאומי החדשה'

<u>איומי הליבה</u>

איראן והסוגייה הפלסטינים מהווים איומים אסטרטגיים בעלי משמעות קיומית למדינת ישראל. איראן כמעצמה אזורית על סף נשק גרעיני, המובילה ציר רדיקלי ומאתגרת את ישראל באמצעות שלוחותיה ובאופן ישיר ("מעגל אש"). האתגר הפלסטיני, הן תוצאה מהשפעת הציר האיראני על מאפייני המאבק שלו וכאיום דמוגרפי, המסכן את עצם קיומה של ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית בטוחה כמו גם את הבריתות האזוריות ועם מדינות המערב ומידת תמיכתן.

<u>הסביבה הגלובאלית</u>

ישראל ניצבת באחד ממוקדי העימות הבין גושי: גוש סין-רוסיה-איראן ומנגד ארצות הברית כמובילה את מרבית מדינות המערב - האירופאיות, האסיאתיות ונוספות, בהן חברות נאט"ו ואחרות. **מתוך בחירה אסטרטגית, ישראל היא חלק מהגוש האחרון.**

חיוניות הקשר הייחודי עם ארה"ב ובנות בריתה. אירועי השנה האחרונה, ואתגרי השעה, ממחישים את חיוניות הקשר הייחודי עם ארה"ב ובנות בריתה כמו גם את מחירי ערעור קשרים אלה בהיבטים ביטחוניים, מדיניים, כלכליים, ואחרים.

במישור הגלובאלי, איראן שותפה למאמץ הסיני-רוסי לערער על ההגמוניה האמריקאית. **במישור האזורי** היא פועלת לשיבוש היציבות, הסדר והביטחון ומאיימת על מדינות מוסלמיות סוניות.

<u>איראן היא האיום האסטרטגי המרכזי על מדינת ישראל.</u>

- **מחויבות איראן למלחמת טוטאלית בישראל** מתבטאת באסטרטגיה עקבית המשקפת עקומת למידה גבוהה ומייצרת את האיום החמור ביותר על מדינת ישראל מאז הקמתה. <u>איום זה מתרחב והולך אל מעבר לזירה ולאמצעים המוכרים כיום (איום על "שעריה הימיים" של ישראל גם לים התיכון).</u>
- **פרויקט הגרעין האיראני, מהווה איום קיומי.** איראן מקדמת אותו בהתמדה, בכלל זה העשרת אורניום, חידוש "קבוצת הנשק" והמשך פיתוח וייצור אמצעי שיגור. התקדמות בפרויקט זה צפויה להעצים את התעוזה, ומכאן את חומרת האיום האיראני גם במישורים התת-גרעיניים.
- **עוצמה מדינית רכה לצד רכיבים צבאיים.** איראן הפכה בשנים האחרונות למעצמה אזורית המקדמת את מטרותיה באזור ומחוצה לו. בכלל זה, יומרתה להגמוניה אזורית, לבידוד ישראל, לכיתורה באמצעות שלוחים, ולערעור יציבותן של שותפותיה האסטרטגיות (כירדן) זאת לצד ערעור הסדר האזורי והעולמי.

- **שינוי שדה המערכה** – מתוך הבנה שאין באפשרותה להכריע את צה"ל, איראן פועלת למיצוי מה שמזוהה על ידה כחולשותיה של ישראל
  - **'מלחמה פתוחה' (התשה)** – התנגשויות וחיכוך גוברים והולכים בעוצמה ותכיפות במספר זירות. באמצעות 'שלוחיה' [פרוקסיז] אותן היא מחמשת ומתפעלת.
  - **שיטות לחימה - בעוד ישראל נערכת לאתגרי עימות חזיתי עם צבאות** קונבנציונליים, איראן עברה לשימוש בכלים ל'עימות עקיף', באמצעות 'שלוחיה' על פני 'עימות חזיתי', בכלל זה הפעלת כמויות גדולות של כטב"מים ורחפנים, רקטות וטילים; התבצרות בהיקפים ללא תקדים בתת קרקע; שימוש באזרחים כמגן אנושי; והתקפות כדוגמת השבעה באוקטובר.
  - **הזירה האזרחית כזירה עיקרית - בעוד ישראל מתייחסת לזירת הפנים כעורף, איראן ממוקדת בהפיכת הזירה האזרחית הישראלית לחזית המאבק וגיבשה תפיסה של התשת ישראל באמצעות** איום ישיר ונרחב על האוכלוסייה האזרחית והמתקנים האסטרטגיים המקיימים אותה.
- **התמודדות עם איום זה אמורה להוות נדבך מרכזי בתפיסת הביטחון החדשה.** כשם שהאיום הוא רב זירתי, וכשם שיש בו איום על מגוון מדינות באזור ומחוצה לו, כך אמורה ההתמודדות לשקף תפיסה רחבה - אזורית ואף גלובאלית.
- **בחינת תפיסת המב"מ**: ראוי לבחון האם אכן ההתמודדות השוטפת עם מגוון האיומים האיראניים היא בחזקת מערכה שבין מלחמות, או שמא זאת המלחמה עצמה.

המענה הישראלי בגיבוש תפיסת הביטחון הלאומי ובעת בחינת המענה הישראלי לאתגר האיראני, ראוי לבחון מספר סוגיות:

- **השתלבות ישראל במזה"ת**: כל התקדמות לקראת השתלבות אזורית נתפסת באיראן כאיום מדיני, תרבותי ובטחוני. האינטרס האיראני הוא לחבל בתהליך הנורמליזציה ולמנוע הקמת גוש מדינות אזורי, המאיים עליה, בהובלה אמריקאית. גם על רקע זה, קידום נורמליזציה עם סעודיה ועם מדינות ערב ואסלאם נוספות (המאוימות מאיראן) אמור לעצב מחדש את משוואת הכוחות האזורית באופן שישרת אינטרסים ישראלים מובהקים.
- **איראן כגורם מערער יציבות**: התגבשות קונצנזוס אזורי ובינלאומי רחב הרואה באיראן גורם המסכן את שכנותיו, מערער את היציבות באזור שיציבותו חיונית גם למעצמות שאינן שוכנות בו, ומכניס את המזה"ת למרוץ גרעיני מסוכן מהווה הזדמנות להשתלבות ישראל בקואליציה אזורית-גלובאלית רחבה ורבת עוצמה, אשר תהווה מכפלת כוח בהתמודדות עם מגוון האתגרים האיראניים.

- **הזיקה שבין האיום האיראני למדיניות הישראלית בסוגייה הפלסטינית**:
  - לישראל אינטרס מובהק בהחלשת הגורמים הפלסטינים המצדדים בהידוק יחסים עם איראן ועם 'חזית ההתנגדות' אותה היא מובילה, ובחיזוק הגורמים המתונים המצדדים בהשתלבות בגוש בהובלת ארה"ב. יצירת אופק מדיני אמין תשרת יעד זה.
  - התקדמות בתהליך מדיני שתניב התייצבות ההנהגה הפלסטינית בצד "קואליציה אזורית" תפגע במגוון אמצעי חתרנות איראניים ובהם:
    - ✓ יכולתה להתערב במתרחש בזירה הפלסטינית;
    - ✓ מאמציה לגייס תמיכה במדינות ערב באמצעות הובלת מגמת העויינות לישראל;
    - ✓ מאמציה לערער יציבות השלטון במדינות החברות ב'קואליציה האזורית' ע"י האשמתן בבגידה בסוגיה הפלסטינית.
- **התגבשות קואליציה אזורית אל מול איראן**, לא רק תשדרג את הסיוע לכל אחת מבעלות הברית בהגנה, אלא גם תאפשר קידום יוזמות ומהלכים בהובלה אמריקנית מול טהראן, בהקשרי יכולתה הגרעינית.

עקרונות מומלצים ל'תפיסת ביטחון לאומי חדשה'

- **ישראל תפעל לשימור עוצמתה הצבאית, לקידום הסדרים מדיניים, לחיזוק אינטרסים משותפים עם שותפי דרך ולצמצום המוטיבציה של יריבים לקרוא עליה תיגר, בכלל זה תוך מיצוי הזדמנויות בזירות השונות.**
- **אימוץ מדיניות המתעדפת ייזום והובלת הסדרים כתחליף לתגובתיות (המותירה את היוזמה בידי היריב) ולגישת ניהול הסכסוך**. נקודת המוצא היא ש"המלחמה החשובה ביותר היא זו שנמנעה" (מאיר דגן). ברוח זאת, ישראל תתעדף אמצעים לא צבאיים במאמץ למניעת עימותים ופתרון סכסוכים, אך זאת תוך המשך ההקפדה על ביצור היתרון הצבאי-אסטרטגי אל מול כל אויב או צבר של אויבים.
- **ניצול הזדמנויות ויוזמה ליצירתן כמכפיל כוח** הן באמצעות שילוב יכולות עם שחקנים באזור ומחוצה לו סביב אינטרסים משותפים והן במניעת חיכוכים ועימותים עם יריבים. בפני ישראל נפתח זה מכבר מגוון הזדמנויות שלא זוהו או זוהו אך לא נוצלו. גיבוש עקרונות ונהלים לזיהוי ומיצוי הזדמנויות במרחב האזורי והבינלאומי יתרום לשיפור מהותי בתמונת המציאות האסטרטגית.

עיקרי ההמלצות

עוצמתה הלאומית של ישראל תמומש בשילוב של יוזמה מדינית (עוצמה רכה), עוצמה צבאית וטיפוח החוסן החברתי.

מספר עובדות יסוד חייבו בעבר וחייבות להנחות את מעצבי תפיסת הביטחון:

- א-סימטריה קבועה אל מול הסביבה בהיבטי נחיתות כמותית כמדינה קטנה בשטחה ובאוכלוסייתה במרחב שרובו המוחלט ערבי ומוסלמי.
- מגבלת המאגר האנושי הזמין לנשיאה בנטל הביטחוני.
- רגישות רבה לכיבוש שטחיה הריבוניים, ולו באופן זמני.
- רגישות רבה לפגיעה באוכלוסייה אזרחית ולקורבנות בקרב הלוחמים.

השתלבות ישראל, כגורם יוזם ומשפיע איזורי – מעמדה של ישראל באזור נגזר הן משילוב העוצמות הביטחוניות והאחרות שלה והן מאיכות מערכות היחסים שלה עם מדינות האזור ומעצמות מחוצה לו, ובראשן ארה״ב. השתלבות ישראל, כגורם יוזם במהלכים שמובילה ארה״ב (באמצעות CENTCOM ובאמצעים מדיניים, כלכליים ומודיעיניים), ותרומתה לגיבוש מערך אזורי רב-עוצמה (שכבר הוכיח את יכולתו בסיוע לבלימת המתקפה האיראנית) יניבו שדרוג משמעותי של המענה המשותף לאיומי איראן וגרורותיה.

הגדרת היחסים עם ארה״ב כמרכיב יסוד בעוצמה הלאומית וקביעת נורמות התנהלות לביצורם. ברית איתנה בין ישראל לארצות הברית, על בסיס דו-מפלגתי, מהווה את אחד העוגנים החשובים של תפיסת הביטחון וביטחונה בפועל של ישראל.

איומץ איום הייחוס: איראן כמדינת סף גרעינית - תפיסת הביטחון צריכה לתת מענה למצב ייחוס שאיראן היא האיום האסטרטגי הן במישור הגרעיני והן הקונבנציונאלי.

- **דגש על תוכנית הגרעין.** בלימת השלמת תכנית הגרעין מחייבת הן יכולות ייחודיות והן גיוס מדינות העולם (לא רק המערבי).
- **מענה למגבלות הא-סימטריה** (לעיל) **-** בנית מאזן אסטרטגי מול איראן במגוון הכלים והאמצעים, בהם יכולות עצמיות (בניין הכוח והפעלתו), השתלבות במערך בינלאומי ובקואליציית ״ציר המתונות״ האזורי.

גישה פרו-אקטיבית - צבאית ומדינית - בכל הזירות. בצד שיבוש התעצמות יריבים, ותגובה חריפה ובלתי מתפשרת לחריגות מהסכמים וממצב קיים, בתחום המדיני-תקשורתי נדרשת פעילות לחשיפה פומבית של כוונות עוינות, של קשרים ומימון לגורמי טרור, בכלל זה התאמת השימוש בחומר מודיעיני חסוי לעידן התקשורת המודרנית.

יוזמה מדינית (עוצמה רכה) - יש להתייחס למערכה המדינית כמערכה מרכזית ולאיום הבידוד כמוחשי, העלול לפגוע קשות באינטרסים לאומיים חשובים ביותר. **יש לראות בהשתלבות במערכות רב-לאומיות מרכיב עוצמה, לשקלל את האינטרסים של שותפים אסטרטגיים – בפועל ובכוח – בעת גיבוש מדיניות ישראל ולהשקיע בטיפוח והרחבת מערכות יחסים אלה.** שיקולים ואמצעים מדיניים ישולבו באופן אורגני בכל תהליכי התכנון וקבלת ההחלטות בצד שיקולים ואמצעים צבאיים.

עוצמה צבאית:

- יכולות צה"ל: בעקבות אירועי ה-7 באוקטובר, המלחמה הרב-חזיתית מאז, והצפי לאתגרי ביטחון מתמשכים, התבהרה הדחיפות שבשיקום צה"ל והגדלת הסד"כ העומד לרשותו, בצד התאמת המלאים ותורת הלחימה כמו גם ההיערכות לאפשרות של פעולה מול איראן - משולבת או עצמאית.
- הגנת העורף/החזית האזרחית: נדרשת בחינה יסודית של מוכנות החזית האזרחית על כל היבטיה. (מיגון, רצף תפקודי, חוסן חברתי ועוד)
- מגבלות הכוח:
  - "ניצחון מוחלט" הוא תיעול ההישגים הצבאי להישגים מדיני-אסטרטגי במציאות בה אין ביכולתו של צה"ל לבדו לתת מענה כולל לאיומים אשר במובהק אין להם פתרון כוחני.
  - אתגרים גלובליים ואזוריים מחייבים מכפיל כוח בדמות בריתות ושיתופי פעולה.
- הפעלת הכוח: נדרשת בחינה מחודשת של מונחים רווחים כמו "הרתעה אסטרטגית ואופרטיבית", "התרעה אסטרטגית וטקטית", "הכרעה" או "ניצחון", "הגנה מול התקפה".
- "הגנה מול התקפה: אל מול מציאות, בלתי נמנעת של נוכחות אזרחית על קווי הגבול והיעדר התראה טקטית ל'מתקפת פתע' , מתחייבת 'תפיסת הגנה' נפרדת מזו של 'תורת המלחמה'.

חוסן חברתי: חוסנה של החברה הישראלית, ובמיוחד יכולתה לעמוד באתגרי הביטחון הלאומי, להתאושש במהירות ואף לצמוח משם מהווים מרכיב מרכזי בעצמה הלאומית. התנהלות מבית השוחקת עצמה זאת מהווה פגיעה חמורה בביטחון הלאומי, בכלל זה בטיפוח התחושה בקרב יריבים כי ישראל פגיעה ויש לנצל זאת. מכאן החשיבות של מדיניות מוכוונת השקעה בכל מרכיבי החוסן הלאומי. (ראה גם 'סוגיות יסוד' להלן)

משפיעים נוספים בגיבוש התפיסה החדשה:

- **המערכה המדינית/משפטית הבינלאומית כזירה מרכזית**: נדרש אימוץ מדיניות המשקללת משתנים אלה כמו גם שידרוג המערך להתמודדות בסביבה משפטית בינלאומית משתנה.

- **המשקל הגובר של מאבקי תודעה** והשפעתם על מכלולי הביטחון הלאומי לעת מלחמה כמו בעתות רגיעה יחסית. לאור **עצמת מגוון אמצעי התקשורת** נדרשת פעילות בכל מישורי מאבקי התודעה, לרבות המדיה החברתית, גיוס גורמים תומכים ומשפיעים וכד׳.
- רגישות רבה לפגיעה בשרשרת האספקה הימית והחיבוריות של ישראל (Connectivity)

חיוניות העומק האסטרטגי: אל מול הנחיתות כמדינה קטנה בשטחה, לעומק אסטרטגי מעבר למרחב הריבוני של ישראל יש חשיבות אסטרטגית. בהגדרה זו יש לכלול את המרחב הימי כמי שמעניק לישראל ממד נוסף לעומק האסטרטגי. תפיסת הביטחון החדשה אמורה לתעדף השקעה (לא להסתפק בתחזוקה) במערכות היחסים עם המדינות השותפות לרעיון "הקואליציה האיזורית" – מצרים וירדן, ולהשקיע בהרחבת העומק האסטרטגי למדינות נוספות גם ללא גבול משותף. בכך יובטח ייצוב יחסי השלום ומיגונם בפני זעזועים בלתי נמנעים, בכלל זה שימור העומק האסטרטגי שמעניקות שתי המדינות מול איראן וגרורותיה ממזרח וצפון ואל מול גורמי טרור וחורשי רע אחרים מדרום.

סוגיות יסוד

בחסות הערכים של אחדות וסובלנות, אנו מטשטשים, וזונחים דיון וברור סוגיות יסוד וחילוקי דעות סביבן ומשלמים על כך מחיר כבד.

- **קריאת תיגר על הערכים הלאומיים המגולמים במגילת העצמאות.** שוליים פוליטיים וחברתיים קיצוניים גויסו לקואליציה ובידיהם הופקדו הן כוח פוליטי לא פרופורציונלי והן מיקרופונים רבי עוצמה, ואלה פועלים בדיבור ובמעשה לשחיקת ערכי העל המהווים חיבור חיוני בין רוב רובו של העם. תפיסת הביטחון הלאומי החדשה אמורה לעגן את ערכי היסוד המגולמים במגילת העצמאות ולהציג דרכים להגן עליהם בפני השוליים הקיצוניים.
- **הסוגייה הפלסטינית: לא ניתן עוד לברוח ממנה להכחשה או לזרועות רעיונות משיחיים.** לא ניתן להעלים 6 מיליון פלסטינים וגם לא לשמר את חזון המדינה היהודית והדמוקרטית ובה בעת לאחוז בחזון ארץ ישראל השלמה. סופו של תהליך, גם אם יארך, יחייב הפרדות בין שני העמים. על ישראל לנקוט פעולות יזומות לשינוי המציאות במסלול מדיני תוך יישום צרכי הביטחון, בדרך שסופה שתי ישויות עצמאיות המתקיימות זו לצד זו, תוך אינטרס משותף לשמור על השקט והביטחון. הניסיון לברוח מהבעיה, הוליד אסטרטגיות כושלות לצורך אינוס המציאות (׳ניהול הסכסוך׳ אשליית ׳סטטוס קוו׳ ומכאן לקונספציות שקרסו). תפיסת הביטחון החדשה צריכה להתמודד עם הסוגייה כתנאי ליציאה ממצעד האיוולת.
- **ירושלים ו"הר הבית": מניעת עוינות פעילה מצד העולם המוסלמי היא אינטרס ישראלי ויהודי.** מיקוד העימות סביב הר הבית, כגורם המאחד את העולם המוסלמי, גם זה המצוי ׳בציר המדינות המתונות׳, מאיים להפוך את הסכסוך הלאומי למלחמת דת (ג׳יהאד). תפיסת הביטחון

תענה לצורך לעצור את העימות המתגלגל עקב שחיקה מתמשכת בסטטוס קוו בהר הבית ותשכיל לגבש כללי משחק ברורים וקשיחים, במטרה למנוע מלחמת דת בהקשרי הר הבית וירושלים.

- **צבא העם ושרות לכל.** ישראל לא תוכל לתפקד ובוודאי לא לשגשג אם לא תיישם את העקרונות של נשיאה משותפת בנטל וצמצום משמעותי בפערי התרומה הביטחונית והכלכלית של הקבוצות השונות באוכלוסייתה. **צבא העם הוא מרכיב מרכזי בעוצמתו של צה"ל.**
- **היתרון האיכותי - המדעי והטכנולוגי - כבסיס לביטחון הלאומי.** על תפיסת הביטחון החדשה לבטא את חיוניות הנחלת חינוך איכותי לכל, בכלל זה לחרדים, לתושבי הפריפריה ולערבים. לקדם, לפתח ולהרחיב את השכבה שמחזיקה כאן את הכלכלה, הביטחון, האקדמיה, התעשיה וההייטק לבל תלך ותתפוגג.

אתגר יישום התפיסה

קבלת החלטות.

- **שיבושים חמורים במערכות ותהליכי קבלת ההחלטות בממשלות ישראל.** אירועי התקופה מצביעים על עומק הבעיה – הכשלים המתמשכים, הנקודתיים - טקטיים שהביאו לאסון ה-7 באוקטובר, כשלים בניהול המלחמה ובהתנהלות בסוגיית החטופים בעקבותיו, וממצאי ועדות החקירה האחרונות.
- **תפיסת הביטחון הלאומי החדשה אמורה גם לעגן מסגרות ותהליכים מוסדרים ומחייבים לקבלת החלטות בכל הנושאים הלאומיים** ובכל המסגרות הרלבנטיות, כנדרש במדינה מרובת אתגרים ועתירת הזדמנויות.
- **תפיסת הביטחון הלאומי החדשה אמורה לצייד את מקבלי ההחלטות 'בארגז כלים'** במסגרת התייחסות מוסכמת ומחייבת ואף למסד גופים ותהליכים ליישומה. אך **אין ביכולתה של תפיסה - עדכנית וישימה ככל שתהייה - לכפות על מקבלי ההחלטות להתנהל לאורה.**

הערכה לאומית.

- **מגוון הכשלים הנסקר לעיל מעלה את הצורך בבחינה מחודשת של סוגיית ההערכה הלאומית.** בעוד מגוון הגורמים העוסקים במלאכה - בצה"ל, בשב"כ, במוסד ובמשרד החוץ - עושים מלאכתם נאמנה ובמקצוענות, תכלול הממצאים, ההערכות, גיבוש החלופות הנגזרות, וההמלצות לוקים בחסר.
- **מתחייב נוהל לחיזוק משמעותי של יכולות וסמכויות המל"ל, כאחראי להערכת המצב הלאומית הכוללת.** לשם כך נדרשים. נהלים אשר מחד גיסא יאפשרו למל"מ לממש את אחריותו, יישמרו על עצמאותם של גופי ההערכה השונים [ביטחוניים ואזרחיים] ויחייבו את גורמי המקצוע השונים לתרום למשימה ומאידך גיסא ימנעו התערבות פוליטית בהתנהלותו ותוצריו.

במבט לעתיד

- **כשלי העבר הקרוב לא שינו את העובדה שישראל היא מדינה רבת עוצמה** בכל היבטי החוסן הלאומי. מחד גיסא, התמדה במגמות השליליות שהניבו את כשלי ואסונות השנים האחרונות סופה שתביא לשחיקה מתמדת ביתרונות אלה. מאידך גיסא, בגיבוש תפיסת הביטחון החדשה על בסיס העקרונות המוצעים לעיל, ובהצמדות קפדנית אליה בכל מכלולי קבלת ההחלטות, טמון הפוטנציאל להמשך פיתוח העוצמות שהפכו את ישראל – למרות ממדיה הצנועים - לגורם מוביל במגוון רב של תחומים ולשותף מבוקש למדינות באזור ומחוצה לו.
- **יכולת זאת, אמנם נתונה בידי ההנהגה אך לציבור מקום חשוב עת הוא בוחר את הנהגתו ובדרישתו מההנהגה לקיים את האינטרס הביטחוני הישראלי במהלך כהונתה.** מכאן שאחד מאתגרי השעה הוא להטמיע בציבור את החשיבות של היבטים אלה. **בהחלטתו בידי מי מופקד ניהול ועתיד המדינה.**
- **הציבור בשל למנהיגות המתווה באומץ תפישת ביטחון לאומית חדשה**. יש לקוות שמנהיגות שכזו אכן תקום. על אלה השואפים להנהיג את ישראל חובת ההוכחה כי פניהם להחליף את תפישת הביטחון הלאומי שעבר זמנה וכי ביכולתם להנהיג עפ"י תפיסה התואמת את אתגרי והזדמנויות התקופה.

לציבור ולהנהגה נועד מסמך זה